

Na slovanski zemlji.

Skice s pota. — Spisal dr. Leopold Lénard.

(Konec.)

VI. Poljske stolice.

letošnjih člankih „Dom in Sveta“, „Na slovanski zemlji“, sem govoril večinoma o Poljski in o Poljaki. Zaključujem za letos s tem, da podam karakteristiko poljskih stolic.

Zibelka poljskega kraljestva je stala ob Gopeljskem jezeru in prva poljska stolica je bila mesto Krušvica. Tu mimo je peljala velika trgovinska pot od juga proti Severnemu morju in ob tej proggi so se pričela združevati slovanska plemena Poljancev ali Lehov in njihovi prvi knezi so stolovali v Krušvici.

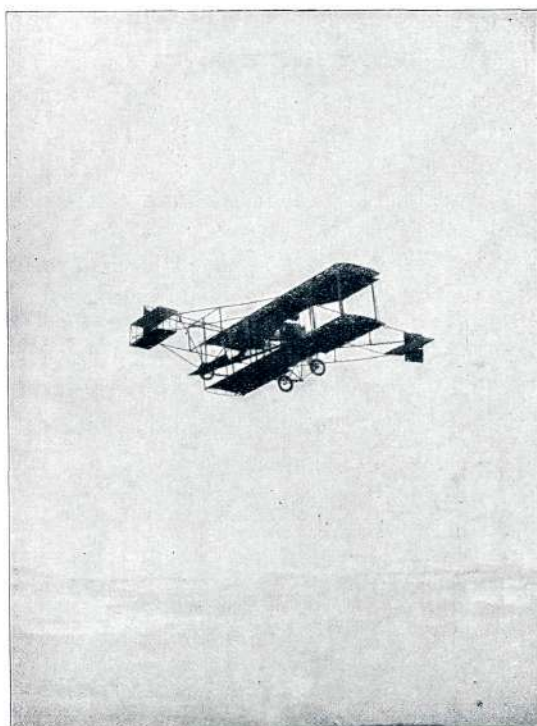
Kmalu se je pa prenesla prestolnica v mesto Gnezno, katero ime prihaja morda od Knežno, to je knezovo mesto. Tu najdemo prve poljske vladarje iz rodu Piastov, tu je stoloval ustanovitelj poljskega kraljestva, silni in blagi Boleslav Hrabri, in njegovi nasledniki. Iz Gnezna so prenesli potem poljski kralji svojo prestolnico v ne zelo oddaljeni Poznanj in odslej je bilo to mesto nekaj pokolenj glavno mesto poljskega kraljestva, za vedno je pa ostalo glavno mesto onega dela Poljske, ki se še do dandanes imenuje „Velikopoljska“, ker je bil temelj in začetek poljskega kraljestva.

Sedaj je Krušvica pozabljena, Gnezen je brezpomembno pokrajinsko mesto, Poznanj je pa glavno mesto onega dela Poljske, ki se nahaja pod Prusi, in glavno mesto poznanjske nemške provincije. Ljudstvo je še nekoliko čez polovico poljsko, toda župan in predstaviteljstvo je nemško in vsa uprava je nemška. Poljaki pripadajo večinoma nižjim delavskim in obrtnim slojem. Trdi boj za vsakdanji kruh in za najponižnejše narodne pravice izčrpuje tako vse njihove sile, da ne morejo razvijati svojega narodnega duha in narodne kulture in se ne morejo posvečati mirnemu kulturnemu delu. Na polju znanosti in umetnosti delajo poznanjski Poljaki malo, tem več se pa trudijo za gospodarsko blagostanje, ljudsko združništvo in izobrazbo. Poznanj ima splošni značaj srednjeevropskih nemških mest.

Morda ob istem času, kot v Velikopoljski okrog Krušvice in Poznanja, so se pričele skupljati poljske zemlje na jugu okrog središča Krakova z gradom Vavelom na skali v svoji sredini. Morda je bil Krakov tedaj obmejen grad velike Svetopolkove države, morda je bila trdnjava nad Vislo,

ki je čuvala to važno trgovinsko cesto. Polagoma so pa gospodarji na Vavelu zbrali pod svojo oblast mnogo sosednjih pokrajin in ustanovili državo, ki se je v razloček od velike poljske države na severu, imenovala Malopoljska.

Ustanovitev Krakova je zavita v megle bajk. Pravljica pripoveduje o zmaju Vavelu, ki je prebival v pečeri skale, na kateri stoji zdaj grad Vavel, uni-

CURTISSOV AEROPLAN

čeval kmetom polje in kradel pastirjem živino. Prišel pa je odnekod mož Krak, ubil Vavela in sezidal na istem prostoru mesto Krakov, to je „Krakovo mesto“, s trdnjavo Vavel. Za njim je vladala njegova hči Vanda, ki se je rajša sama utopila v Visli, kakor da bi vzela za moža nekega nemškega viteza, ki ji je drugače grozil z vojno. Gomili Kraka in in Vande se kažeta še dandanes ob bregu Visle.

Pozneje sta se združili Malopoljska in Velikopoljska v eno poljsko državo pod kralji Piasti in še pozneje se je tudi stolica poljskih